

Atıf/Citation: Duman, A. (2024). Osmanlı'da sarayın şairi himayesinin iktisadi boyutları [II. Bayezid dönemi (909-917/1503-1511) arşiv kayıtlarına göre]. *Uluslararası Dil, Edebiyat ve Kültür Araştırmaları Dergisi (UDEKAD)*, 7 (4), 1018-1040. DOI: <https://doi.org/10.37999/udekad.1570315>

Ali DUMAN*

OSMANLI'DA SARAYIN ŞAİRİ HİMAYESİNİN İKTİSADİ BOYUTLARI [II. BAYEZİD DÖNEMİ (909-917/1503-1511) ARŞİV KAYITLARINA GÖRE]

ECONOMIC DIMENSIONS OF THE COURT'S PATRONAGE OF POETS IN THE OTTOMAN STATE [ACCORDING TO ARCHIVE RECORDS OF THE BAYEZİD II PERIOD (909-917/1503-1511)]

ÖZET

Osmanlı sarayının şairlere ve sanatçılara nasıl ekonomik destek sağladığı ve bu desteğin şairlerin sarayla olan ilişkileri ve itibarları doğrultusunda nasıl dağıtıldığı önem arz eder. Bu bağlamda, çalışmanın temel amacı; II. Bayezid'in son dokuz yılına ait inamat defterleri ve diğer belgeler üzerinden, şairlere verilen nakdî ve aynı yardımları incelemek, II. Bayezid dönemi arşiv kayıtlarına dayanarak şairlere verilen ödüllerin ekonomik boyutlarını ortaya koymaktır. Araştırmada doküman incelemesi ve nicel yöntemler kullanılmış, 1503-1511 dönemi arşiv kayıtları analiz edilmiştir. Veriler; şairlerin aldıkları ödüller, bu ödüllerin verilme nedenleri ve dönemsel değişiklikler açısından değerlendirilmiştir. Bulgular, ödüllerin verilmesinde şairin saray nezdindeki itibarının öncelikli olduğunu göstermektedir. Ödüller arasında kasideler ve diğer eserler karşılığında verilen nakdî ödüller ile elbise ve kumaş gibi aynı yardımlar bulunmaktadır. Çalışma, şairlerin aldıkları ödüllerin miktarlarını, türlerini ve dağılımını grafik ve tablolarla destekleyerek sarayın şairlere yönelik himaye politikasının ekonomik boyutlarını kapsamlı bir şekilde ele almaktadır. Sonuçlar, Osmanlı sarayının sanat ve edebiyatı destekleme konusundaki cömertliğini ve bu desteğin şairlerin sosyal statüsü üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır. Bu çalışmanın Osmanlı döneminde sanat ve edebiyatın desteklenmesiyle ilgili önemli veriler sunması ve alana katkı sağlaması umulmaktadır.

Anahtar kelimeler: Bayezid, Ekonomi, Hami, Osmanlı, Saray, Şair.

ABSTRACT

Understanding how the Ottoman court provided economic support to poets and artists, and how this support was distributed based on the poets' relationships with the court and their reputations, is of significant importance. In this context, the main aim of the study is to examine the cash and in-kind aids given to poets using *inamat* registers and other documents from the last nine years of Bayezid II's reign. The study seeks to reveal the economic dimensions of the awards given to poets during the reign of Bayezid II, based on archival records from this period. Document analysis and quantitative methods were employed in the research, analyzing archival records from the period 1503-1511. The data were evaluated in terms of the rewards received by poets, the reasons for these rewards, and periodic changes. The findings indicate that the poet's reputation with the court was prioritized when awarding prizes. The awards included cash prizes in return for odes and other works, as well as in-kind aids such as clothes and cloth. The study comprehensively addresses the economic dimensions of the palace's patronage policy towards poets by presenting the amounts, types, and distribution of the rewards received by poets with graphs and tables. The results reveal the generosity of the Ottoman court in supporting art and literature, and the impact of this support on the social status of poets. It is hoped that this study will provide important data on the support of art and literature in the Ottoman period and contribute to the field.

Keywords: Bayezid, Economy, Ottoman, Palace, Patronage, Poet.

* Dr, Millî Eğitim Bakanlığı, Fethiye Bilim ve Sanat Merkezi, Muğla/Türkiye, E-Posta: aliduman00748@gmail.com / PhD, Ministry of National Education, Fethiye Science and Art Center, Muğla/Türkiye. E-Mail: aliduman00748@gmail.com

Giriş

*“İki yıldur kalemlerle tîg ile ‘Âlî çalışmakta
Bugünden sonra ammâ dergeh-i şâh-ı cihân ister”*

Gelibolulu Mustafa Âli

Osmanlı Dönemi, Gazneliler ve Selçuklulardan miras kalan edebî himaye geleneğinin zenginleşerek sürdüğü bir zaman olarak kayıtlara geçmiştir. Bu geleneğe göre, sultanlar ve yüksek rütbeli devlet görevlileri, şiir ve şairlere büyük bir ilgi göstermiş ve bu alışkanlık Osmanlı İmparatorluğu boyunca önemini korumuştur. Saltanatın ve saltanat üyelerinin, varlıklarını ve faaliyetlerini sürekli kılmak için sanatı en güçlü araç olarak benimsemeleri, bu sürecin bir parçası olmuştur. Bu geleneğin farkında olan şairler ise kaside, gazel ve kıt'a gibi edebî formları kullanarak geleneksel olarak kabul edilen inam, ihsan, atâ, lütuf, bahşiş, câize, nân-pâre gibi ödül ve ihsanlar aracılığıyla destek arayışına girmişlerdir. Saray tarafından verilen bu ödüller çeşitli arşiv kayıtları ve defterlerde yer almaktadır. İnamat defterleri, ruûs kayıtları, mevâcib defterleri vs. gibi bazı arşiv belgelerinde çeşitli vesilelerle birçok şairin adı yer almaktadır. Bu belgeler şairlerin çeşitli zamanlarda aldıkları aynî ve nakdî yardımlara ve şair adlarına bakıldığında bazı özellikleri açısından dikkat çekicidir.

Monarşilerde, Weber'in de ifade ettiği gibi, yönetim patrimonyal bir yapıdaydı ve toplumun en itibarlı kesimi, sadece hükümdarın lütuf ve inayetiyle bu konuma erişebiliyordu. Hükümdarlar, bilgin ve sanatkârlar için başlıca destekçi ve koruyucu rolündeydi. Ayrıca, hanedanlar arasında sadece saraylar ve hizmetkârlar üzerinden değil, bilim ve sanatın desteklenmesi yoluyla da rekabet ve üstünlük mücadelesi yaşanmaktaydı (İnalçık, 2005, s. 10). Osmanlı İmparatorluğunda, yönetim kademesi sanat üretimine aktif olarak katılarak sadece destekleyici değil, aynı zamanda etkin bir rol oynamıştır. Bu süreklilik, Osman Gazi'den Sultan Mehmed Reşad'a kadar olan dönemde görülmüştür; padişahlar, şehzadeler, yöneticiler ve bürokratlar, kişisel ilgilerine göre sanatın çeşitli dallarını desteklemiştir. Sanatla ilgilenmeyen yöneticiler bile desteği kesmekten sakınmış, bu durum sanatın Osmanlı yönetimindeki önemini pekiştirmiştir. Bu tutum, imparatorluğun sonlarına kadar devam eden sanatı koruma ve destekleme sisteminin canlı kalmasını sağlamıştır (Durmuş, 2021, s. 200).

Osmanlı hamilik sistemi içerisinde, şairleri korumanın bir gelenek ve patron bulamamanın üretememekle eş değerde olduğu çeşitli biyografi kaynaklarına da yansır. Bizzat sanatın içinde olan hamiler için şairi korumak ve desteklemek, bir anlamda kendi zevk-i seliminden mutmain olma çabasıdır. Hâliyle haminin sanatın içinde bizzat yer alması, desteklediği şairle aynı dili konuşması kaçınılmazdır (Durmuş, 2021, s. 201-203). Şairin de en büyük motivasyonu maddî beklentiler, geçim kaygısı, makam arzusu, mansıb isteği ya da onu sultana/hamiye yakın kılacak her türlü emeldir. Böylece şair de hamisi gözünde belli bir çizginin üzerinde kalarak hiyerarşik anlamda toplumda diğer şairlere oranla daha yüksek bir statüye kavuşmuş olacaktır (Durmuş, 2021, s. 220).

Osmanlı'da sarayın sanatı ve sanatçıyı himaye ettiğini göstermesi bakımından derli toplu tutulmuş ilk arşiv kayıtlarına II. Bayezid döneminde rastlanmaktadır. Sultanın hükümdarlığının son 9 yılını (909-917/1503-1511) ihtiva eden bu kayıtlar; çeşitli şairlere de yer verilen ihsan, tasadduk ve çeşitli şiirler karşılığında yapılan ödemelerin kaydedildiği inamat defterleridir (Albayrak Sak, 2023, s. 100).

İlk defa Ömer Lûtfi Barkan, II. Bayezid'in inamat defterinin 909/1503-1504 tarihini ihtiva eden ilk 61 sayfasını *İstanbul Saraylarına Ait Muhasebe Defterleri* adıyla, *Belgeler* dergisinde yayımlamıştır (1979, s. 296-380). Bu yayından sonra İsmail Erünsal konuya edebiyat sahasında yayımladığı birkaç makaleyle dikkat çekmiştir (1979-1980). Ayrıca farklı disiplinlerden bazı araştırmacılar bu defterlerden direkt ya da dolaylı olarak faydalanıp çeşitli çalışmalar yapmıştır. Fahri Unan (1991), Mustafa Açıkgöz (1996), Esmâ Tezcan (2004), Halil İncılık (2005), İlhan Gök (2014), Tuba Işınsoy Durmuş (2020) bunlardan bazılarıdır. Erünsal, çeşitli arşiv belgelerinde yer alan şairleri *Arşiv Belgelerine Göre XVI. Asır Şairleri* başlığında yeniden ele alarak yazısının sonunda alfabetik olarak bu şairlere yer vermiştir. Bu şairlere verilen çeşitli ihsanları, inam ve tasaddukları, elbise ve nakit ödülleri ile bunların verilmiş sebebine yönelik bilgileri içeren 750 kayıt bulunmaktadır (Erünsal, 2016). Fakat buradaki kayıtların tamamı bahsi geçen deftere ait olmayıp farklı arşiv belgelerinin dikkate alınmasıyla oluşturulmuştur. Erünsal, çalışmada yer verdiği değerlendirmelerle bazı sorulara cevap arar: “Ödüllendirilmeler şairin saray nezdindeki itibarının bir göstergesi midir? Eğer öyleyse bu itibarın kazanılmasında şairin sanatı ne derecede rol oynamaktadır?” Bu sorular başka soruları da beraberinde getirerek bu çalışmanın da ortaya çıkmasına vesile olmuştur: “Hangi şair ve şairlere ne zaman ne tip ödüller verilmiştir? Verilen ödüllerde özellikle aynı zamanlarda saraya sunulan şiirler (kaside ve mersiye) karşılığında ödenen miktarlar nasıl değişmektedir? Bu ödül dağıtımlarında sarayın belirlediği özel günler var mıdır? Bu ödüllendirmelerde şairin prestiji ve pâyesi önemli midir? Ödüller ve kişiler seçilirken zamanın ruhuna göre nasıl bir tercihte bulunulmuştur? Ödül alan bir şair zamanla aynı miktarda ödül almaya devam ediyor mu? Aldığı ödülünden sonra sanatçıda nasıl bir eğilim görülüyor?” Bu bakımdan II. Bayezid Dönemi'nin son 9 yılına ait arşiv kayıtlarında (514) şairlere derli toplu yer verilmesi şair ve hami ilişkisi bakımından bize önemli veriler sağlamaktadır.

Bu kapsamda araştırmada II. Bayezid'in 909-917/1503-1511 yılları arşiv kayıtlarından yola çıkarak “Bu zamanın ruhundan ve haminin tavrından hareketle şairler nasıl ödüllendirilmiştir, bu ödüllendirmelerin iktisadi boyutları nelerdir, çeşitli olaylar (depresyon, savaş, iç karışıklık...) şairlerin ödüllendirilmelerini etkilemiş midir, ödüller hangi aylarda verilmiştir, mutad bir ödüllendirme sistemi var mıdır?” gibi soruların cevaplandırılmasına ilişkin bilgi ve değerlendirmelere yer verilmiştir. Araştırma amacına bağlı olarak bu çalışmada sarayın şairi ödüllendirmesine yönelik sağlam kayıtların tutulduğu 909-917/1503-1511 yıllarını kapsayan ve Erünsal (2016) tarafından toplu olarak yayımlanan, 97 şairi ihtiva eden 514 ödül kaydı esas alınmıştır. Bunlardan bazıları Acem şairleridir. Bu şairlerin çoğuna tezkireciler mesafeli yaklaşmıştır. Farsça söyleme merakının olduğu bir dönemde tezkirecilerin bu şairler hakkındaki bilgileri eserlerine alma konusundaki tutumu İran kökenli olmalarına ve Türkçe söylememelerine bağlanabilir (Erünsal, 2024, s. 336-337). Bu isimlerden bazıları verilen listede geçen şairlerle aynı mahlası taşımaktadırlar (bk. Tablo 1). Farklı olduğunu düşündüğümüz 23 şair ve şiirleri şu şekildedir: Âhî (Kaside), Ata'ullâh (Tarih), Aynî (Kaside), Basrî (Kaside) Benâmî (Kaside) Cevherî (Kaside) Fahrî (Kaside) Feyzî (Kaside) Gedâî (Kaside) Hacı Ali (Kaside) Hâşimî (Kaside) Hatâyî (Kaside) Hatîfî (Kaside) Hüsrev (Kaside) Kâtip Abdülkerim Abdülkadir el-Ensârî (Kaside) Kıvâmî/Kavami (Kaside) Mehmed bin Hacı Hasan (Kaside) Mehmed bin Yunus (Kaside) Melikzâde (Kaside) Niyâzî (Kaside) Râsih (Kaside) Senâyî (Kaside) Yârî (Kaside) şeklindedir¹.

¹ Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA). (2024). Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi Evrakı (TS.MA.e), 363/ 38, 363/ 38, 363/ 52, 363/ 42, 363/ 39, 363/ 49, 363/ 7, 363/ 60, 363/ 63, 363/ 72, 363/ 61, 363/ 37, 363/ 41, 363/ 15, 363/ 64, 363/ 2, 363/ 57, 363/ 17, 363/ 12, 363/ 65, 363/ 71, 363/ 76, 363/ 70, 363/ 55.

Akpınar (2022a) Acem şairlerinin Osmanlı edebî hayatındaki yerini ve zamanla nasıl bir dönüşüm geçirdiklerini ayrıntılı bir şekilde ele aldığı makalesinde şu tespitlere yer verir: Acem şairleri XVI. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğuna gelerek dönemin edebî ve kültürel hayatı üzerinde önemli etkiler bırakır. Özellikle II. Mehmed ve II. Bayezid dönemlerinde, bu şairlerin Osmanlı'ya göçü desteklenmiş, sarayda önemli pozisyonlara getirilmiş ve burada büyük saygı görmüşlerdir. Bu tavır devletin gücünü göstermesi açısından önemli bir girişimdir.

Burada listelenen şairlerin dışında arşiv kayıtlarında yer alan bilgilere göre II. Bayezid için Farsça kaleme alınmış şiirler sunan 38 şair daha tespit edilmiştir. II. Bayezid için ömrünün son demlerinde sunulan bu şiirlerin dua mahiyetinde olması ve Farsça olması dikkat çekicidir. “Bu dönemde Osmanlı ülkesinde Türkçenin kullanım sahası giderek genişlemiştir. Bununla birlikte, Akkoyunlu ve Timurluların inkırazıyla birlikte Acem'den çok sayıda şair gelmesi bu manzarayı biraz değiştirmiştir. Acem'den gelen şairlerin Farsça şiir söyleyip eser vermeleri, bu dile olan ilgiyi artırmıştır. Bu durum Türkçe şiir söyleyen şairler üzerinde de etkili olmuştur” (Akpınar, 2022b, s. 83).

Yöntem

Araştırmada doküman incelemesi ve nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışma II. Bayezid dönemi kayıtlarının derli toplu olması ve yeterince veri kaydı olması sebebiyle 909-917/1503-1511 yılları ile sınırlandırılmıştır. Bu sınırlandırmayla hem şair ve himaye konusundaki uygulamalara daha yakından bakılacak hem de diğer dönemler için buradaki faaliyetler referans alınacaktır.

Excelde verilerin daha güvenilir analiz edilebilmesi için kayıtlarda yer alan *Kaside Göndermişti, Kaside Getirdi, Kaside Verdi, Kaside Gönderdi, Bayramda Kaside Getirdi, Mübarek Bayramda Kaside Getirdi* gibi ibareler “Kaside” olarak; *Kitap Nüvişte, Yazdığı Kitabı Getirdi, Yazdığı Kitabı Gönderdi* gibi ibareler “Kitap” olarak; *Tarih Söyledi, Tarih Düşürdü* gibi ibareler “Tarih” olarak; *Der-Cemâat-i... An-Cemâat-i...* şeklinde yazılanlar “Müşaherehoran” olarak belirtilmiştir. Böylece veriler daha sade ve mukayese edilebilir bir şekle dönüştürülmüştür. Bazı ödüllendirmeler ve ihsanlar aynı para biriminden olmadığı için dönemin para birimi olan akçe kuruna göre belirlenmiştir (Çakır, 2016, s. 122). İncelemede ödül ve ihsan sebepleri olarak *tasadduk, inam, ihsan* gibi kavramları kullanma konusunda titizlik gösterilmiştir. Örneğin şairler için bu kayıtlarda (909-917/1503-1511) câize kavramı kullanılmamıştır. Bazı günler için kayıtlı olan *selh* ve *gurre* ifadeleri yerine *gurre* için ayın 1'i ve *selh* için ayın 30'u tercih edilmiştir.

Şair kayıtlarının Microsoft Excel ortamına aktarılmasında Erünsal (2016) ve yeri geldikçe de aynı eserin genişletilmiş ve güncellenmiş baskısındaki (2024) 514 arşiv kaydı karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

Bu kayıtlardan hareketle şairler ve bu zaman dilimi (909-917/1503-1511) “şair ve sultan” açısından değerlendirilmiştir. Verileri daha sağlıklı analiz edebilmek ve çeşitli yönlerden mukayese edebilmek için tüm veriler Microsoft Excel ortamına aktarılmıştır. Böylece veriler ay ve yıl olarak tamamen kronolojik bir hâle dönüştürülmüştür. Hicrî takvim çoğunlukla aynı kalsa da yeri geldikçe veriler miladi takvime dönüştürülmüştür. Ancak verilerin Excel ortamında hatalara sebep olmaması için ve kronolojik seyrini de görmek adına hicrî yıllar esas alınarak 2/2/910 şeklinde *gün/ay/yıl* olarak ifade edilmiştir. Yıllara ve aylara göre şairlere dağıtılan ödül miktarı, nakdî olarak yardımların yıllara göre gösterdiği dalgalanmalar ve olası sebepleri, zamanın

ruhuna göre ödüllendirmelerdeki takdim-tehir ve sıra dışı özel günlerin tespitiyle birlikte yapılan ödüllendirmeler, grafik ve tablolarla ortaya çıkarılmıştır.

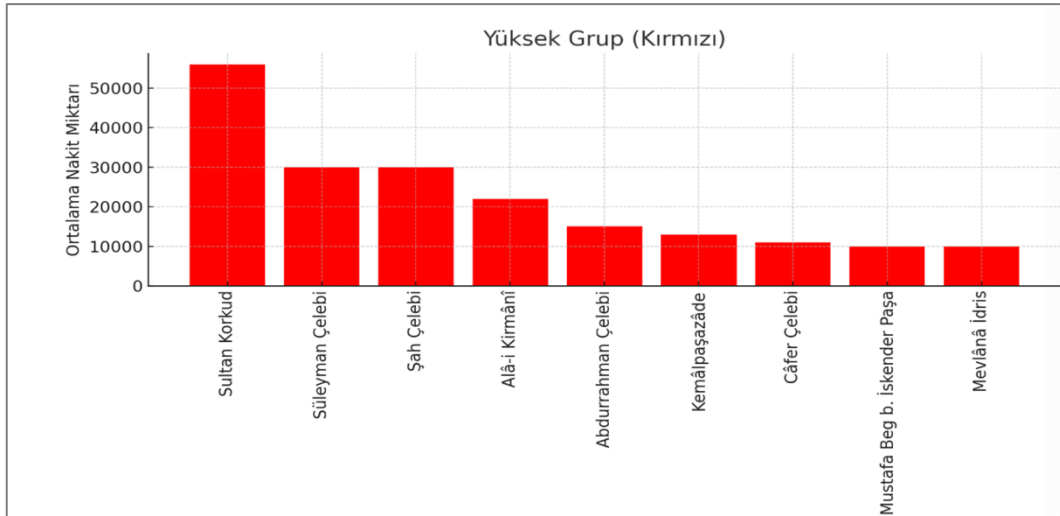
Veri Setinde İncelenen Şairler ve Ortalama Ödüller (Nakit)

Tezkirelerde yer alan bilgilerin çoğu birebir tarihe işaret etmedikleri için bazı şairlerin hangi padişah döneminde yaşadığına dair bilgiler inamat defterleri, mevâcib defterleri gibi arşiv kayıtlarından tespit edilebilir. Ayrıca verilen her türlü ödül ve ne şekilde verildiğine dair bilgiler bu kayıtlarda çok daha nettir. Çünkü bu kayıtlar belirli bir usul ve derecelendirmeye göre (Erünsal, 1984) verilir. Diğer taraftan ödülün verildiği ana kadar çeşitli resmî usullerden geçirilerek yapıldığı bilinmektedir.

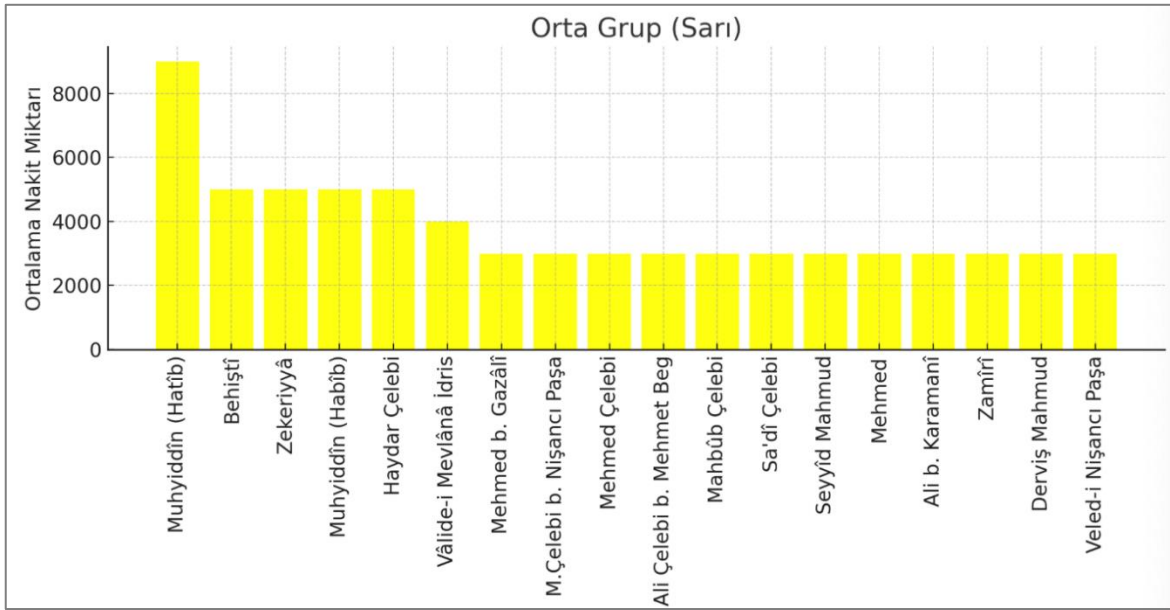
Bazen ödemeler ve ihsanlar zamanında yapılamıyordu. Böyle durumlarda ihsanların geçmiş tarihe ait olduğuna dair kayıtlar bulunmaktadır. Mesela Kanuni Viyana seferindeyken yapılamayan bayram ihsanının ödenmeyen miktarı için “fi” ibaresi kullanılmış, her bir bayram için miktara yer verilmiş ve sonra yekûnu yazılmıştır (Erünsal, 2024).

Nakdî desteklerin yanında saraydan verilen aynî ihsan ve atıyyeler azımsanmayacak miktardadır. Saraydan emektar olanlara timar, zeamet, tevliyet ve mukataat başlıklarında sayılabilecek ödüllendirmeler yapılır; rahatsızlığı olanlara da nan-pareler verilerek (Kazan, 2010, s. 43) bir şekilde devlet tarafından sahip çıkılırdı. 909-917/1503-1511 yılları arasında ödüllendirmenin nakit olarak yapıldığı yıllarda ortalama şair başına ne kadar nakit (akçe) ödendiği aşağıdaki grafikte ortaya konulmuştur.

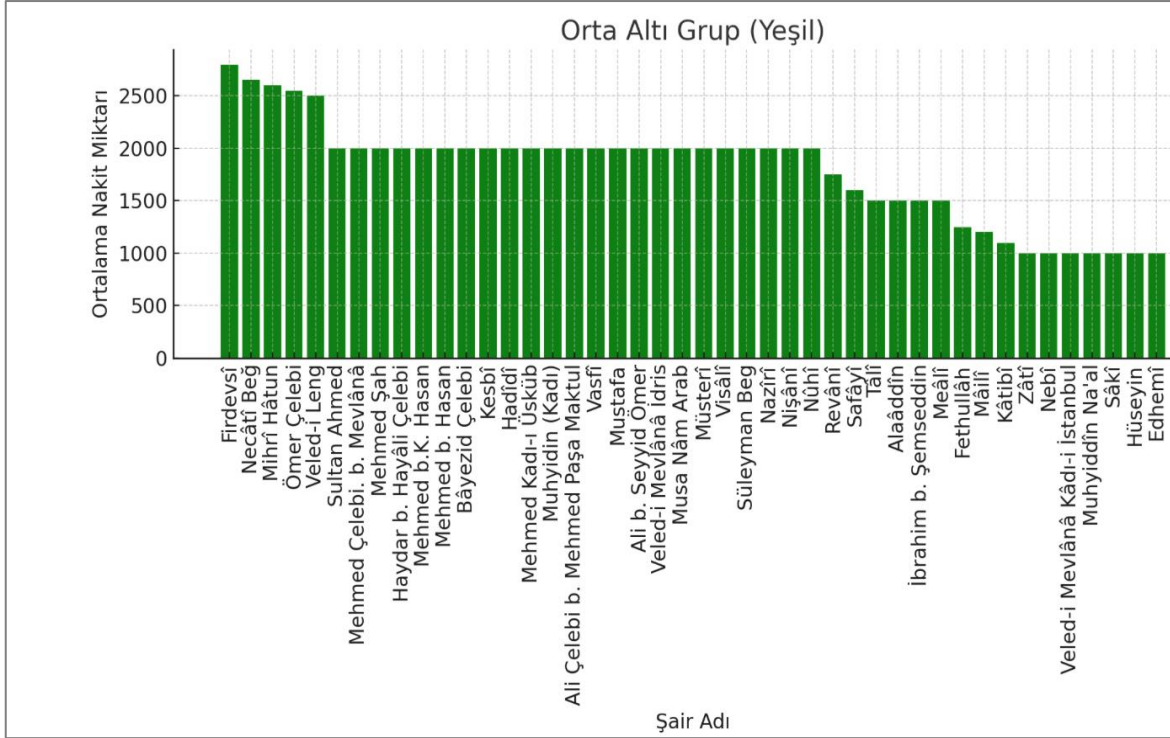
Grafik 1. Yüksek düzeyde ödül alan şairler

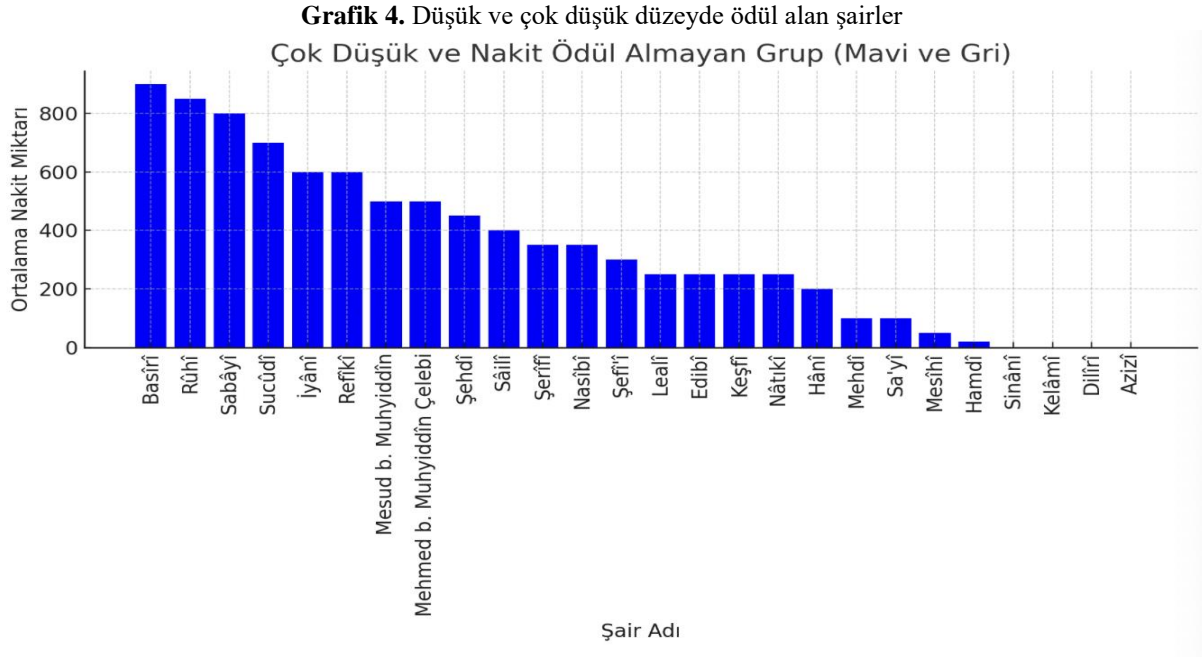
Yüksek miktarda ödül alan şairler, 10.000 akçe ve üzerinde ortalama ödül alan şairler grubuna işaret eder. Bu grupta yer alan şairlerin genel olarak saray nezdinde payesinin de ön planda olduğu anlaşılmaktadır.

Grafik 2. Orta düzeyde ödül alan şairler

Orta düzeyde ödül alan şairler, 3.000-10.000 arası ödül alan şairlerdir.

Grafik 3. Orta altı düzeyde ödül alan şairler

Orta altı seviyesinde ödül alan şairler, 1.000-3.000 arası ödül alan grup içerisinde yer alır.

Çok düşük miktarda ödül alan şairler, 1.000 akçe altında ödül alanlardır. Aynı grafikte sonda yer alan Sinânî, Kelâmî, Dilîrî ve Azîzî bu yıllarda hiç nakit ödül almayan şairlerdir.

Doğrudan konuyla ilgisi olmasa da şairin ve çevresinin sarayla olan irtibatı açısından burada Mevlâna İdrîs'in annesine de yer verilmiştir.

Burada yer alan özellikle *Sultan Korkud*, *Şah Çelebi*, *Alâ-i Kirmânî*, *Abdurrahman Çelebi* ve *Câfer Çelebi* gibi saraya yakın kişilerin en üst düzeyde ödüllendirildikleri görülmektedir. Bu şairlerin bir/birkaç seferde aldıkları cömert ödüller -ortalama 10.000 akçe ve üzeri- kendilerini listenin başında göstermektedir. Bu kategorideki şairlerin sanatından ziyade pâyesi ile ön plana çıktıkları görülür. *Câfer Çelebi*, *Mevlâna İdrîs*, *Muhyiddîn (Hatîb)*, *Haydar Çelebi*, *Zekeriyyâ*, *Muhyiddîn (Habîb)*, *Ahmed Çelebi*, *Behiştî*, *Mehmed Gazalî*'nin ortalama 5.000-10.000 akçe ile ödüllendirildikleri görülür.

Bahsi geçen defterin en başında Azîzî'nin² ismi bulunduğu için bu şairin Mâilî ve Rûhî gibi şairlere göre daha üst kategoriden bir şair olduğu düşünülmüştür (İnalçık, 2005, s. 424). Oysa bu şairlerin listedeki sıralaması ile ödül miktarları örtüşmemektedir. Şairler listede Rûhî, Mâilî, Kâtibî şeklinde sıralanmasına rağmen ortalama aldıkları ödül miktarı sırasıyla Kâtibî, Mâilî, Rûhî şeklinde olmuştur (bk. Tablo 1). Azîzî, Kelâmî, Dilîrî ve Sinânî'nin saraydan nakit ödül almadıkları, bunun yerine sadece kumaş aldıkları görülür.

Tablo 1. 909-917/1503-1511 yılları arşiv kayıtlarına göre saraydan nakit (akçe) alan şairler ve aldıkları miktar

Şairin Mahlası	Nakit (Akçe)	Şair Adı	Nakit Miktarı
1. Mevlânâ İdrîs	133.000	49. Zamîrî	3.000
2. Câfer Çelebi	130.000	50. Ali Çelebi b. Mehmed	3.000
3. Sultan Korkud	113.000	51. Fethullah	2.500
4. Süleyman Çelebi	60.000	52. İyânî	2.500
5. Behiştî	45.000	53. Ali Çelebi b. Mehmed Beg	2.000
6. Kemâlpaşa-zâde	40.000	54. Ali b. Seyyid Ömer	2.000
7. Kâtibî	36.500	55. Bayezid Çelebi	2.000
		56. Hadîdî	2.000

² İran kökenli bir aileden geldiği düşünülmektedir. Mesleği ile ilgili kayıtlarda herhangi bilgiye ulaşılamamıştır. Detaylı bilgi için bk. Erünsal, 2024, s. 336-337.

8. Ömer Çelebi	33.400	57. Hânî	2.000
9. Sabâyî	30.200	58. Haydar b. Hayâli Çelebi	2.000
10. Şah Çelebi	30.000	59. Kesbî	2.000
11. Firdevsî	29.000	60. Mehmed b. Hasan	2.000
12. Mâilî	28.000	61. Mehmed b. K. Hasan	2.000
13. Rûhî	25.000	62. Mehmed Çelebi b. Mevlânâ	2.000
14. Alâi-i Kirmânî	21.600	63. Mehmed Çelebi Kâdî-i Üsküb	2.000
15. Refikî	18.550	64. Mehmed Şah	2.000
16. Sa'dî Çelebi	18.000	65. Muhyiddîn (Kâdî)	2.000
17. Abdurrahman Çelebi	15.000	66. Musa Nâm Arab	2.000
18. Mihrî Hâtûn	13.000	67. Mustafa	2.000
19. Safâyî	13.000	68. Müşterî	2.000
20. Basîrî	11.000	69. Nâtîkî	2.000
21. Haydar Çelebi	10.000	70. Nazîrî	2.000
22. Mustafa Beg b. İskender Paşa	10.000	71. Nişânî	2.000
23. Şehdî	9.500	72. Nûhî	2.000
24. Revânî	9.000	73. Sultan Ahmed	2.000
25. Muhyiddîn (Hatîb)	8.000	74. Süleyman Beg	2.000
26. Necâtî Bey	8.000	75. Vasfî	2.000
27. Keşfî	7.600	76. Veled-i Mevlânâ İdrîs	2.000
28. Mehmed Çelebi	6.000	77. Visâlî	2.000
29. Sâilî	5.500	78. Alaaddin	1.500
30. Muhyiddîn (Habîb)	5.000	79. İbahim b. Şemseddin	1.500
31. Veled-i Leng	5.000	80. Edhemî	1.000
32. Zekeriyâ	5.000	81. Hüseyin	1.000
33. Leâlî	4.500	82. Muhyiddîn Na'âl	1.000
34. Me'âlî	4.500	83. Nebî	1.000
35. Şefîî	4.000	84. Sâkî	1.000
36. Vâlide-i Mevlânâ İdrîs	4.000	85. Veled-i Mevlânâ Kâdî-i İstanbul	1.000
37. Zâtî	4.000	86. Mehmed b. Muhittin Çelebi	500
38. Sücûdî	3.500	87. Mesud b. Muhyiddîn	500
39. Mehmed Gazâlî	3.240	88. Nasibî	350
40. Ali b. Karamanî	3.000	89. Şerifî	350
41. Derviş Mahmûd	3.000	90. Mesîhî	300
42. Edîbî	3.000	91. Hamdî	100
43. Mahbûb Çelebi	3.000	92. Mehdî	100
44. M. Çelebi b. Nişancı Paşa	3.000	93. Sayî	100
45. Mehmed	3.000	94. Azîzî	0
46. Seyyid Mahmud	3.000	95. Dilîrî	0
47. Tâli'î	3.000	96. Kelâmî	0
48. Veled-i Nişancı Paşa	3.000	97. Sinânî	0

II. Bayezid (909-917/1503-1511) devrine ait arşiv kayıtlarından derlenen ve Erünsal tarafından yayımlanan son listeye göre dönem şairlerinin çeşitli inam, ihsan ve sadakanın yanı sıra kaside, gazel, kitap ve mersiye karşılığında aynî ve nakdî ödüllere mazhar oldukları görülür (Erünsal, 2024, s. 281-330).

Kazan (2009), II. Bayezid döneminde içerisinde şairlerin de olduğu toplamda en fazla nakit alan sanatkârları gösteren 23 kişilik bir listeye yer verir. En fazla ödül alan sanatkârlar sıralandığında listede ilk 10'da 6 şair yer alır: *Câfer Çelebi, Kâtîbî, Mâilî, Sabâyî, Rûhî, Firdevsî* (Kazan, 2009, s. 112). Erünsal'ın (2024) yayımladığı güncel listede bazı yeni şairler de yer alır. Ayrıca önceden ismi geçen ancak kayda geçilmemiş bazı şairlerle ilgili eksik kayıtların da bu

listede tekmi edildiği görülür. Bu yeni listeye göre şairlerin aldıkları toplam akçe şu şekildedir: İdris (133.000), Câfer Çelebi (130.000), Kâtibî (36.500), Firdevsî (29.000), Mâilî (28.000), Sabâyî (30.200), Rûhî (25.000)'dir (Erünsal, 2024, s. 281-330). Bu verilere göre şair başına harcanan miktarın ve genel toplamda harcanan miktarın arttığı görülür.

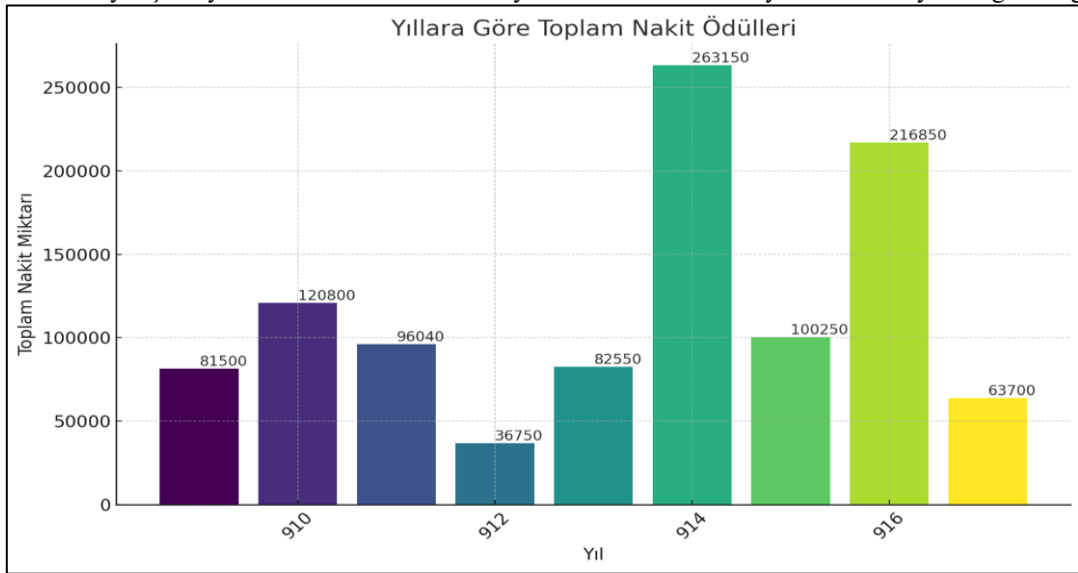
En az nakit alanlar Mehmed bin Muhyiddîn Çelebi (500), Mes'ud b. Muhyiddîn (500), Mesîhî (300), Hamdî (100) ve Mehdî (100)'dir (Erünsal, 2024, s. 281-330).

Ödülü nakit yerine kumaş/elbise olarak alan bir grup vardır: *Azîzî, Dilîrî, Kelâmî ve Sinânî*.

Elimizde olan yayımlanmış ve tashih edilmiş verilere göre bu tarihlerde -kıymetli elbise ve kumaşların dışında- nakdî olarak harcanan miktar **1.062.590** akçe olarak hesaplanmıştır. 9 yılın ortalaması **118.065** akçedir (bk. Tablo 1).

Aldığı toplam ödül bakımından listede öne çıkan şairler vardır. Bunlar saraya yakın olan ve şairlik mesleğinden daha ziyade rütbesi ve payesi ile çeşitli cömert ödüllendirmelere mazhar olmuş şahıslardır. Diğer taraftan çeşitli kitaplar (divan, tarih kitapları, vakfiye, mektup) yazarak ve saraya takdim ederek ya da herhangi bir karşılığı olmadan cömert ödüllendirmelere mazhar olanlar vardır.³ Bu verilerle şairlerin edebî yönden mi prestij veya paye bakımından mı birbirleriyle farklılık gösterdiği bilgisi bir nebze daha açığa kavuşmuş olacaktır.

Grafik 5. Sarayın şaire yönelik 909-917/1503-1511 yılları arasındaki nakdî yardımlarının yıllara göre dağılımı

Bazı kaynaklarda II. Bayezid tarafından âlim ve şairler için 909/1503 yılında 86.000 akçe harcadığı bilgisi yer almaktadır (Dosay Gökdoğan, 2002, s.324). Ancak grafikte de görüldüğü üzere bahsi geçen yılda sadece şairler için ödenen nakit ödül 81.500 akçedir. Yıllar içinde nakdî ödüllendirmenin dalgalandığı, 912/1506 yılında ise nakdî ödüllendirmenin en alt seviyede olduğu görülür. Buna mukabil 914/1508 yılında özellikle zirve noktasına ulaşır. 914/1508 yılı içerisinde özellikle kaside sayısının arttığı, kitap yazıcılığı ve tarihçilik alanındaki çalışmaların saray tarafından desteklendiği ve önemsendiği bariz bir şekilde göze çarpar. Bir sonraki yıl 915/1509'da yaşanan ve *kıyamet-i sugra* adı verilen büyük deprem, etkilerini neredeyse yılın sonuna kadar sürdürür. Karşılıklı veya karşılıksız bütün ödüllendirmelerde (tarih, kaside, inam gibi) ciddi

³ Şaire ve şiire göre değişen ödül miktarlarından hareketle edebî değerlendirmelere daha detaylı bir şekilde eş zamanlı olarak tarafımızca hazırlanan farklı bir makalede yer verilecektir.

değişiklikler olmazken tasadduk (sadaka) miktarı bütün yıllara nazaran depremin yaşandığı 915/1509 yılında en üst seviyededir. Bu sadakaların da -Şerifi (300) dışında- 15.500 akçenin tamamının deprem sonrası verilmiş olması manidardır (bk. Grafik 5). Ayrıca depremden önce şairler için saray, ilk 6 ayda 26.300 harcama yaparken depremden sonraki aylarda çeşitli kalemlerde aynı yılın sonuna kadar 73.950 akçe harcamıştır.

Tablo 2. Ödüllendirme çeşitleri ve mali boyutları

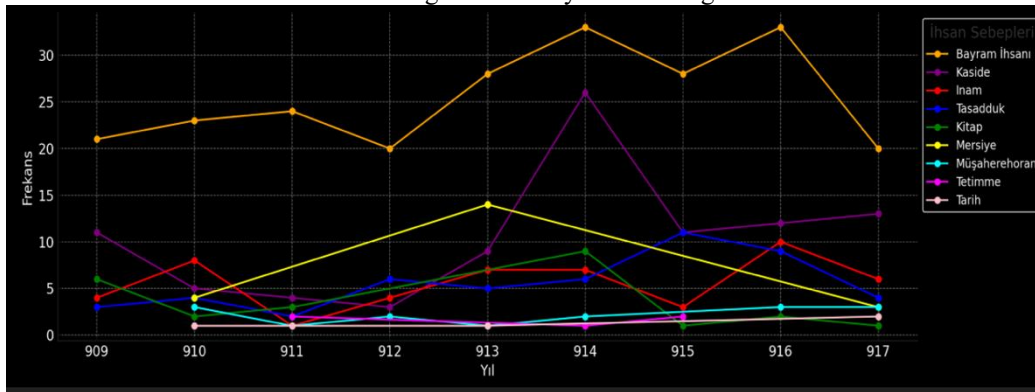
İhsan Sebebi	Toplam	Kaç Defa	Ortalama	
Kaside	300.000	94	3.191,49	
Kitap	283.600	24	11.817	
İnam	197.750	50	3.955	
Tasadduk	94.900	51	1.861	
Mersiye	43.000	21	2.048	
Tarih	38.000	6	6.333	
Müşaherehoran	35.500	15	2.366	
Vakfiye	17.000	2	8.500	Abdurrahman Çelebi 15.000 +Çatma; Muhyiddin (Kadi) 2.000; Toplam 17.000
Belirsiz	14.100	2	7.050	Mevlâna İdris 14.000, Mehdî 100
Mektup	10.000	2	5.000	İkincisi Çatma Kumaş
Bayram İhsanı Nakit	7.300	14	521	
Mekke	7.000	2	3.500	Edibî ve Revânî
Tetimme	5.300	5	1.060	Ömer Çelebi ve Refikî Toplam 5.300
Rüya	3.240	1	3.240	
Hizmet	3.000	1	3.000	Necati Bey
Kumaş ve Nakit	2.000	1	2.000	Kelâmî: 2.000 +Kumaş
Takvim	500	1	500	
Gazel	400	1	400	
Bayram İhsanı Kumaş	0	216	0	
Taziye	0	3	0	Câfer Çelebi (Mir. Kad.Kır. Fr.+Çatma) ve Mevlâna İdris (çatma Mir. Kad.Kır. Fr.+Çatma)
Vefat	0	0	0	İdris ve Rûhî için (Çatma ve benekli kumaşlar).
Kumaş Bütün Yıllarda	0	325	0	
Nakit Ödül Bütün Yıllarda	0	293	0	
Toplam	1.062.50			

Bütün yıllara göre şairler için harcanan miktarlara bakıldığında ilk sırada yer alan ödüllendirme çeşitleri ve toplam harcanan miktar şu şekildedir:

Kaside (300.000), Kitap (283.600), İnam (197.750), Tasadduk (94.900), Mersiye (43.000), Tarih (38.000), Müşaherehoran (35.500), Vakfiye (17.000).

Grafik 6. Sarayın şaire yönelik 909-917/1503-1511 yılları arasındaki en yaygın ihsan sebepleri

Şairlere verilen en yaygın ihsanlara bakılacak olursa en çok bayram ihsanı verildiği görülür. Özellikle saray çevresinde ve sarayla bir şekilde ilişkisi olan bir gruba mutad bir şekilde bayram ihsanı verilmiştir. Bu ihsan çeşidinin bu dönemde karşılıksız ve çeşitli değerlerde kumaşlardan oluştuğu tespit edilmiştir. Ancak zamanla özellikle kaside sunumlarının bayramlarda daha sık yapılmaya başlanması, bazı planlamalara gidildiği ve derli toplu yapılmaya çalışıldığı düşüncesini uyandırmaktadır. Mesela 910/1504 yılında vefat eden Şehzâde Mehmed için şairlerin mersiye sunumlarının taziyeden birkaç gün sonra üçer, beşer gün aralıklarla yapıldığı kayıtlarda görülmektedir. Ancak birkaç yıl sonra vefat eden Şehzâde Mahmud için yazılan mersiyelerin taziyeden birkaç gün sonra (aynı tarihte kaydedildiğinden) toplu olarak sunulduğu düşünülmektedir. Kanuni dönemi kayıtlarıyla ilgili karşılaştırmalı bir başka çalışmayla, zamanla ortaya çıkan değişiklikler daha net bir şekilde ortaya konulacaktır.

Grafik 7. Yıllara göre ihsan sayısındaki dalgalanmalar

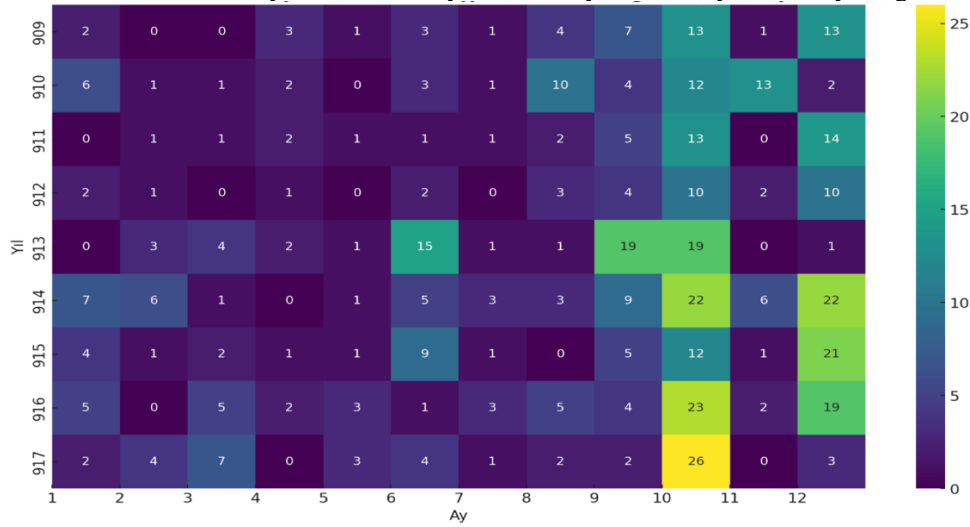
Yıllara göre ihsan sayılarının dağılım grafiğine bakıldığında bütün yıllarda bayram ihsanı önceden de belirtildiği üzere bir geleneği de yerine getirmek adına saray çevresinde olduğunu düşündüğümüz şairlere mutad bir şekilde dağıtılmaktadır. Burada bazı bayramlar hariç olmak üzere Şevval ayının ilk günleri (5, 6, 7, 8 ve 9. günleri) Ramazan Bayramı ihsanları dağıtılır. Ancak deprem dolayısıyla olsa gerek 915/1509 yılı bayram ihsanının bu yıllar arasında en geç verilen ihsan olduğu göze çarpmaktadır. 917/1511'de verilen Ramazan ayı ihsanının da geç kaldığı görülür. Yıllara göre şair sayısındaki artışa ve azalışa bağlı olarak bayram ihsanı da değişmiştir.

Kaside sayısı 912/1506'dan itibaren belirgin bir artış göstererek 914/1508'de en yüksek sayıya (25) ulaşır. Bu tarihten itibaren bu ivmeyi kaybederek düşüş gösterir ve 915/1509'da yıllık 10 kasidenin üzerinde seyreder. Sonraki iki yılda kısmen artarak devam eder. İnam ödülleri

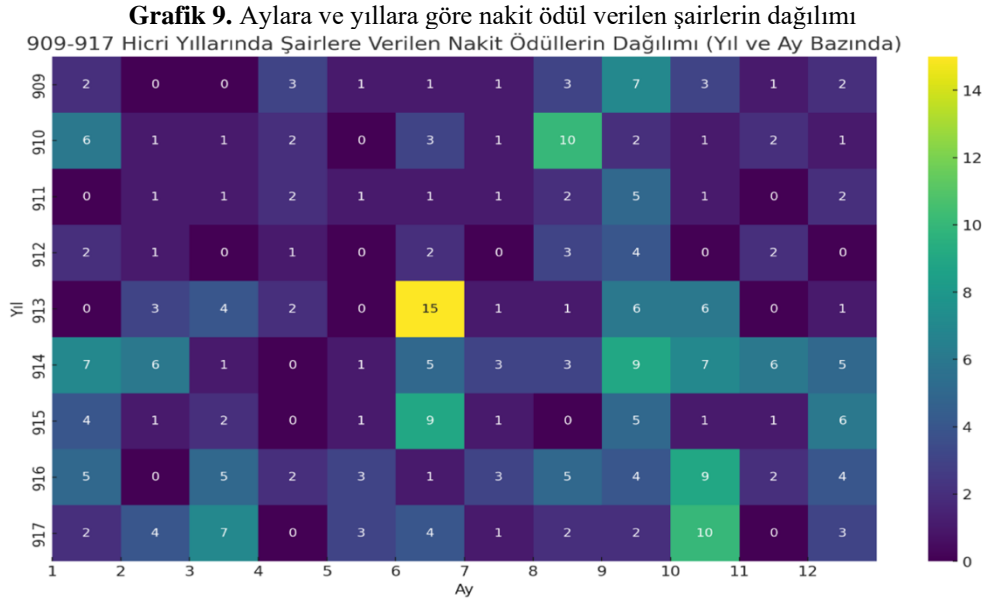
911/1505 ve 915/1509 yıllarında en alt seviyededir. Tasadduk yardımları depremin yaşandığı 915/1509 yılında en üst seviyededir. Elbette bu ihsanların/ödüllerin verilisinde sultanın sosyo-psikolojik tavrı, hayata bakışı önemlidir. II. Bayezid'in yardımsever tavrı burada olduğu gibi çeşitli vesikalara yansımıştır. Deprem dolayısıyla yaşananlardan dolayı kendisini de sorgulayan padişah, bu yıkım imar edildikten sonra da garip gurebaya birkaç gün yemek dağıtılmasını emretmiştir.

Sayı olarak az olsa da nakit olarak karşılığı yüksek olan bir diğer çeşit ödül de tarih yazıcılığı ve çeşitli telif tercüme kitaplara (divan, mesnevi, vakfiye...) ödenen miktarlardır. Özellikle 914/1508 yılında bunun yansımaları oldukça net görülür. Padişahın tarih yazımına gösterdiği ilgi ile beraber sarayda tarih yazımı için seçilen katipler ve ünlü tarihçiler gerçekten de bu döneme damgasını vurmuştur.

Grafik 8. 909-917/1503-1511 yılları arasında aynî ve nakdî yardımların yıllara ve aylara göre dağılımı

Yukarıdaki renk cetveli ve sayılar şairlere dağıtılan aynî ve nakdî ödülleri göstermektedir. Bu grafik, özellikle bayramlarda ve diğer zamanlarda dağıtılan aynî ödülleri ve kaç şaire ne zaman bu tip ödül verildiğini göstermesi açısından önemlidir. Örneğin, 10 ve 12. aylar (Şevval ve Zilhicce) iki bayrama denk gelmektedir. Bu aylarda renk yoğunluğunun değiştiği, yeşile sarıya döndüğü görülür. 917 Şevval'de 26 farklı şaire ödül verildiği görülür. Ancak 910/1504 ve 1507 yılları Kurban Bayramı ihsanlarının zamanında dağıtılmadığı 917/1511 yılında ise kayıtlarda Kurban Bayramı ihsanına hiç rastlanmadığı görülür. Yine ödül dağıtımının 1 ve 6. aylarda; 2, 3, 4 ve 5. aylara göre daha sık olduğu görülmektedir.

909-917/1503-1511 yılları arasında aynî ve nakdî ödüllerin yıllara ve aylara göre dağılımına bakıldığında 216 ödül dağıtımı Şevval ve Zilhicce aylarında yapılmıştır. Toplam 514 ödül kaydı düşünüldüğünde bu aylarda yapılan yardımların yılın diğer aylarına göre %50'ye tekabül ettiği görülür. Bunun sebebi ise daha geniş ölçekte ve herhangi bir karşılığı olmadan saray ve çevresindekilere padişah tarafından verilen, genellikle de çeşitli değerlerde kumaş ve nadiren de bazı şahıslara kumaş yerine verilen nakdî bayram ihsanlarıdır. Ancak bazı günlerde özellikle mersiye sunumu, özel sohbetler için de belirli günler tertip edilmiş olabileceği düşünülmektedir. Çünkü birçok şair benzer gün ve tarihlerde yazdıkları mersiyeleri saraya sunmuş ve genellikle nakdî ödüllere mazhar olmuşlardır. İhsan ve inamların ne zaman, hangi şartlarda verildiğinin anlaşılması için siyasi, ekonomik ve kültürel açıdan döneme dikkat çekilecektir.

Sıra Dışı Zamanlarda Dağıtılan Ödüller

Bayram İhsanı

Tablo 3. Zilkade 910 tarihinde dağıtılan bayram ihsanları, sebepler ve karşılığında ödenen nakit

Şairin Mahlası	Gün	Ay	Yıl	Miktar	İhsan Eşya	Edilen	İhsan Sebebi
Azîzî	2	Zilkade	910		Came: Bursa, Sevb	Benek-1	Bayram İhsanı
Hamdî	2	Zilkade	910		Bûri: Tak		Bayram İhsanı
Hânî	2	Zilkade	910		Bûri: Tak		Bayram İhsanı
Kâtibî	2	Zilkade	910	2.000			Müşaherehoran
Kâtibî	2	Zilkade	910		Came Mirahori'an Kemha-1 Kırmızı, Sevb		Bayram İhsanı
Keşfî	2	Zilkade	910		Bûri: Tak		Bayram İhsanı
Leâlî	2	Zilkade	910		Bûri: Tak		Bayram İhsanı
Mâilî	2	Zilkade	910	3.000			Kaside
Refikî	2	Zilkade	910		Kadife-i Bursa, Tak	Rişte-i	Bayram İhsanı
Rûhî	2	Zilkade	910		Câme: Mûnakaş-1 Bursa, Sevb		Bayram İhsanı
Sa'yî	2	Zilkade	910		Bûri: Tak		Bayram İhsanı

Sabâyi	2	Zilkade	910	Bûri: Tak	Bayram İhsanı
Şehdî	2	Zilkade	910	Came Mirahori'an Kemha-ı Kırmızı, Sevb	Bayram İhsanı
Toplam			5.000		

İslam âleminde her yıl Ramazan Bayramı, hicrî olarak Ramazan ayının bitişi ile başlar ve Şevval ayının ilk üç günü sürer. Kurban Bayramı ise Zilhicce'nin 10. gününden itibaren başlar (Sungurhan, 2011, s. 12). Tablo 3 incelendiğinde kayıtların tutulduğu 910/1504 yılı Kurban Bayramı'nda dağıtılan ödüllerin diğer yıllara göre bir ay önce dağıtıldığı görülmektedir. Kâtibî, aynı zamanda müşaherehoran olduğu için 2.000 nakit alır ve ayrıca bayram ihsanı olarak kırmızı kemhadan mirahorian elbise alır.

Şehzâde Ölümleri (910/1504, 913/1507)

Yıllara göre bakıldığında sarayda şairlere yapılan yardımların bazı dönemlerde arttığı veya azaldığı görülür. Artışın sebeplerinden birisi de şehzâde ölümlerinden dolayı sunulan mersiye ve aynı temada yazılan tarih manzumeleridir. Kaynakların belirttiğine göre Şehzâde Mehmed, Kefe Valiliği sırasında (M. 1504-1505), Şehzâde Mahmud da Manisa Valiliği sırasında (M.1507-1508) vefat etmiştir (Yakupoğlu, 2010, s. 321). 15, 19, 20 Şaban 910'da ve 913 Cemaziyelahir'de şehzâdeler için çeşitli özel günler tertip edilmiş ve bu sıra dışı günlerde şairler takdim ettikleri mersiyeler karşılığında veya herhangi bir karşılık olmadan çeşitli şekillerde ödüllendirilmiştir.

Tablo 4. 910 Şaban ayında verilen ihsan, inam ve diğer ödüller

Şairin Mahlası	Gün	Ay	Yıl	Nakit Miktarı	İhsan Edilen Eşya	İhsan Sebebi
Kâtibî	20	Şaban	910	2.000		Mersiye
Mâilî	15	Şaban	910	2.000		İnam
Mehmed Çelebi	15	Şaban	910	3.000		İnam
Mihri Hâtun	20	Şaban	910	3.000		İnam
Ömer Çelebi	19	Şaban	910	3.000	Münakkaş, Bursa	Mersiye
Refikî	20	Şaban	910	500		Mersiye
Revânî	15	Şaban	910	2.000		İnam
Rûhî	15	Şaban	910	2.000	Münakkaş, Bursa	İnam
Şehdî	15	Şaban	910	1.500		Mersiye
Veled-i Nişancı Paşa	15	Şaban	910	3.000	Cübbe, Murabba	Tarih
Toplam				22.000		

Mersiye yazan şairlere verilen ödüller nakdî yardımlar bakımından değerlendirilecek olursa miktar olarak yüksekte düşüğe doğru şöyle sıralanır:

Ömer Çelebi (3.000), Kâtibî (2.000), Şehdî (1.500), Refikî (500) 'dir (bk. Tablo 5).

Tablo 5. Mehmed Beg'in (Çelebi) ölümü üzerine 910 Şaban ayında sunulan mersiyeler

Şairin Mahlası	Gün	Ay	Yıl	Nakit Miktarı	İhsan Edilen Eşya	İhsan Sebebi
Kâtibî	20	Şaban	910	2.000		Mersiye
Ömer Çelebi	19	Şaban	910	3.000	Münakkaş-ı Bursa, Sevb	Mersiye
Refikî	20	Şaban	910	500		Mersiye
Şehdî	15	Şaban	910	1.500		Mersiye
Toplam				7.000		

Birbirine yakın tarihlerde (15,19,20 Şaban 910/1504 / 21,25,26 Ocak 1505) kayda geçmiş bu mersiyelerin Şehzâde Mehmed için sunulduğu düşünülmektedir. İnamat defterinde bu tarihte mersiye sunan bazı şairler için Mehmed Beg (Çelebi) adına olduğu belirtildiği için diğer kayıtların

da tarihleri (15/20 Şaban 910/1504) çok yakın olduğu için bu mersiyeler de Şehzâde Mehmed için sunulmuş olabilir. Bu özel günde şairlere, yazdıkları mersiyeler için toplamda 7.000 nakit harcanmış ve Ömer Çelebi'ye nakışlı Bursa elbisesi verilmiştir.

Tablo 6. Sultan Mahmud'un vefatı üzerine (3 Cemaziyelahir 913/ 10 Ekim 1507) sunulan mersiyeler

Şairin Mahlası	Gün	Ay	Yıl	Nakit Miktarı	İhsan Edilen Eşya	İhsan Sebebi
M.Çelebi b. Nişancı Paşa	3	Cemaziyelahir	913	3.000	An Murabba, Sevb	Mersiye
Ömer Çelebi	3	Cemaziyelahir	913	3.000	An Murabba, Sevb	Mersiye
Mâilî	3	Cemaziyelahir	913	2.000	Münakkaş	Mersiye
M.Çelebi b. Mevlâna	3	Cemaziyelahir	913	2.000	An Murabba, Sevb	Mersiye
Rûhî	3	Cemaziyelahir	913	2.000	Münakkaş	Mersiye
Kâtibî	3	Cemaziyelahir	913	2.000		Mersiye
Sabâyî	3	Cemaziyelahir	913	1.500		Mersiye
Şehdî	3	Cemaziyelahir	913	1.500		Mersiye
Sâilî	3	Cemaziyelahir	913	1.000	Mirahori'an Kemha-ı Kırmızı, Sevb	Mersiye
Edîbî	3	Cemaziyelahir	913	1.000		Mersiye
Keşfî	3	Cemaziyelahir	913	500		Mersiye
Refikî	3	Cemaziyelahir	913	500		Mersiye
Toplam				20.000		

Aynı tarihli (3 Cemaziyelahir 913/10 Ekim 1507) kaydedilmiş mersiyelerden bazıları için kayıtlarda Sultan Mahmud adına olduğu belirtildiğinden, diğerlerinin de Şehzâde Mahmud için sunulmuş olduğu düşünülmektedir. Çünkü yukarıda da belirtildiği üzere, bu tarihe en yakın vefat eden kişi Şehzâde Mahmud'dur. Ayrıca bu verilerden Şehzâde'nin 1508 yılı içerisinde değil (Yakupoglu, 2010, s. 321) 1507 yılı içerisinde vefat etmiş olduğu kesin olarak anlaşılmaktadır. Ayrıca inamat defterinin 230. sayfasında yer alan ve Mahmud için yapıldığı belirtilen taziye ziyaretleri kaydı (Gök, 2014, s. 670) ve verilen inamlardan, Şehzâde Mahmud'un belirtilen taziye tarihine (28 Cemaziyelevvel 913/5 Ekim 1507) çok yakın günlerde vefat ettiği anlaşılmaktadır. Bu taziyeden beş gün sonra şairler için özel gün tertip edilmiş ve bir grup şair burada mersiye takdim etmiştir. Yazılan bu mersiyelerin de 5-10 gün gibi kısa bir sürede yazıldığını ileri sürmek yanlış olmasa gerektir. Şehzâde Mehmed'in vefatından yaklaşık 3 yıl sonra vefat eden Şehzâde Mahmud için sunulan mersiyeler karşılığında nakit ihsanın yanı sıra bazı şairlere kıymetli elbiseler de verilmiştir.

Tablo 7. Bayezid'in oğlu Şahinşâh'ın ölümü üzerine sunulan mersiyeler

Şairin Mahlası	Gün	Ay	Yıl	Nakit Miktarı	İhsan Edilen Eşya	İhsan Sebebi
Kâtibî	13	Cemaziyelahir	917	2.000	0	Mersiye
Refikî	24	Rebiülevvel	917	2.000	0	Mersiye
Şehdî	6	Cemaziyelahir	917	1.000	0	Mersiye

II. Bayezid'in oğlu Şahinşâh'ın ölümünden (5 Rebiyyülahir 917) yaklaşık iki ay sonra Şehdî mersiye sunar ve 1.000 akçe alır. Şehdî'den bir hafta sonra da aynı sebepten Kâtibî mersiye sunar ve 2.000 akçe alır. Refikî, Kâtibî'den yaklaşık 10 gün sonra mersiyesini takdim eder ve karşılığında 2000 akçe alır.

Deprem Sonrası (26 Cemaziyevvel 915) Kaside Karşılığında Yapılan Ödüllendirmeler

“İn‘âmât Defteri’nde Cemaziyevvel 915/Ağustos-Eylül 1509 yılında ‘zelzele-i azim’ şeklindeki sadece ay ve yılını vererek kayıt düşülmüştür. İstanbul’da yaşanan bu depremin sarayda çalışan kâtipleri ne şekilde etkilediği bilinmemektedir. Ancak deprem öncesi ve ölen devlet görevlilerine taziye parası altında bir in‘âmın verildiğine dair bir kayda rastlanmamıştır” (Gök, 2014, s. 34-35).

Tablo 8. Depremden birkaç ay sonra (Cemaziyevvel 915 Ağustos-Eylül 1509) sunulan ilk kasideler için şairlerin aldıkları ücretler

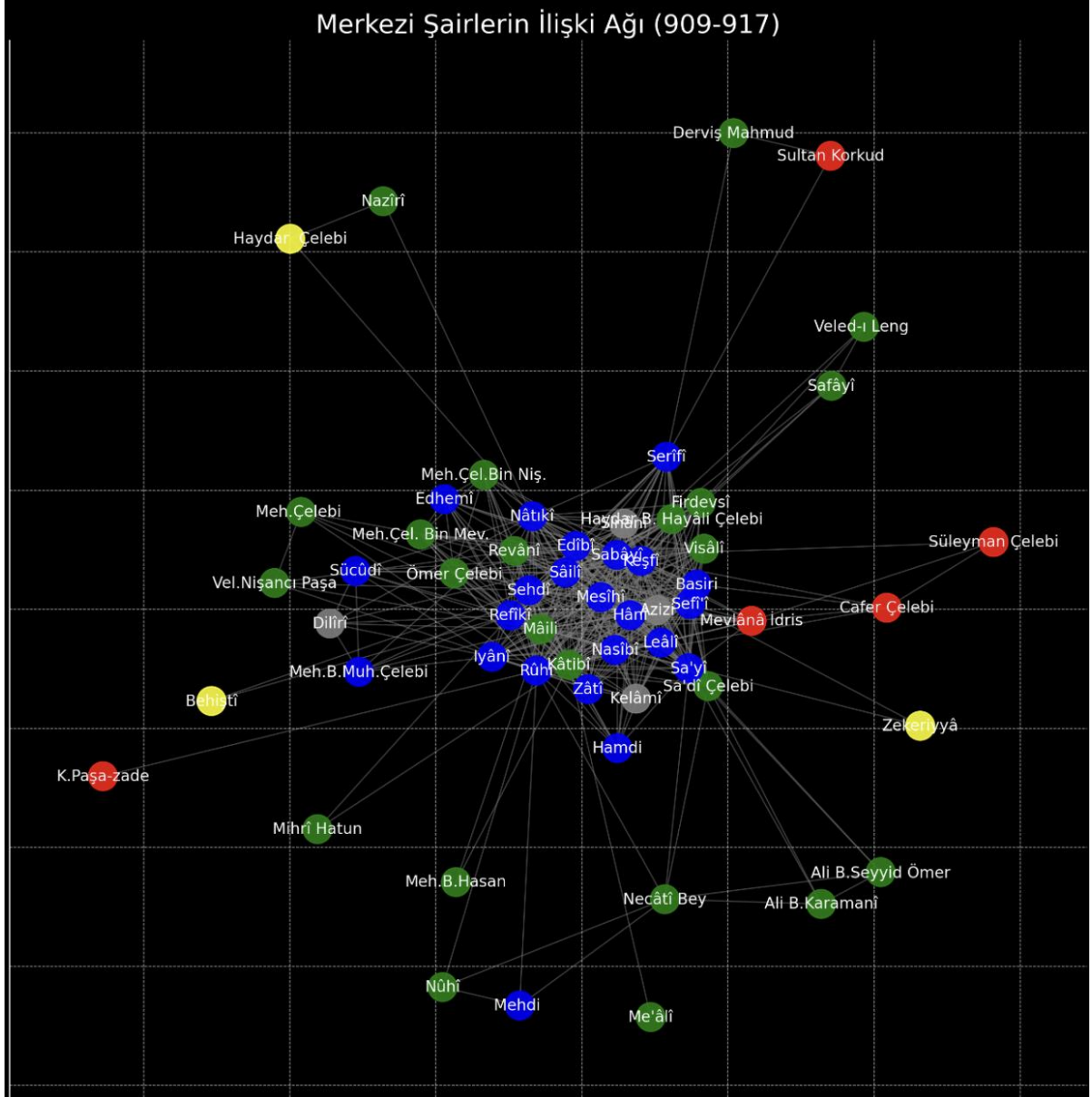
Şairin Mahlası	Gün	Ay	Yıl	Nakit Miktarı	İhsan Edilen Eşya	İhsan Sebebi
Haydar Hayâli Çelebi	B. 20	Zilhicce	915	2.000		Kaside
Kâtibî	6	Zilhicce	915	4.000		Kaside
Sa'dî Çelebi	20	Zilhicce	915	3.000	Murabba bâ-çûka, Sevb	Kaside
Sabâyi	15	Zilhicce	915	1.000		Kaside
Toplam				10.000		

Tablo 8’deki veriler bu ayda yapılan ödüllendirmeler büyük depremin hemen sonrasında gerçekleştiği için ekonomik durum çok kötü olmasına rağmen sarayın şairi desteklemeye devam ettiğini göstermektedir. Çünkü herhangi bir karşılık beklemezsizin saray, sadaka ve inamlarla şairleri maddi olarak desteklemiştir. Şairlerin divanlarında yer alan ve padişaha sunulan şiirlerin aynı zamanda deprem konusuna da kayıtsız kalmamış olabileceği arşiv kayıtlarındaki ve divanlardaki şiirlerden tespit edilebilir.

Ancak gerçek şu ki Bayezid döneminin bu kısa sürecinde “küçük kıyamet” denecek düzeyde yaşanan deprem dahi şairlere verilen inam, ihsan ve ödüllerin önüne geçmemiş; devlet şairlere gerekli desteği sağlamıştır. Bazı kalemlerde kısıtlamaya gidilse de bu açığın yine sadaka yoluyla giderildiği, zaman kaybetmeden şairlere gerekli yardımların yapıldığı kayıtlardan da anlaşılmaktadır.

Tablo 9. Depremden birkaç ay sonra (Cemaziyevvel 915 Ağustos-Eylül 1509) bazı şairlerin aldıkları tasadduk ve inamlar

Şairin Mahlası	Gün	Ay	Yıl	Nakit Miktarı	İhsan Edilen Eşya	İhsan Sebebi
Firdevsî	28	Cemaziyelahir	915	3.000	Came: Benek	Tasadduk
Keşfi	8	Cemaziyelahir	915	800		Tasadduk
Ömer Çelebi	8	Cemaziyelahir	915	3.000		Tetimme
Refikî	8	Cemaziyelahir	915	750		Tetimme
Sabâyi	3	Cemaziyelahir	915	2.000		Tasadduk
Safâyî	28	Cemaziyelahir	915	1.500		Tasadduk
Sücûdî	10	Cemaziyelahir	915	500		İnam
Şehdî	15	Cemaziyelahir	915	1.500		Tasadduk
Toplam				13.050		

Grafik 10. Şairlerin ekonomik açıdan kategorileri ve muhtemel ilişki ağları

En yüksek nakdî ödül alandan hiç nakdî ödül almayana doğru şairler kırmızı, sarı, yeşil, mavi ve gri renk olarak kategorilere ayrılmıştır. Şairleri aldıkları nakit miktarlara göre ayırdığımız renk sınıflarını yeniden hatırlayacak olursak:

Kırmızı etiket verilen şairler en yüksek ödüllendirmeye nail olan şairler grubudur. Sarı gruba kırmızı gruba göre bir nebze daha az alan ancak yine cömertçe ödüllendirilen gruptandır. Yeşil etiketli grup, nakit ödüllendirmelere mazhar olan ve diğerlerine göre düşük ödüllendirmelerle ama daha sık ödüllendirmelerle hayatını idame ettiren gruptur. Gri etiketle gösterilenler ise saraydan nakit almayan, bunun yerine genellikle bayramlarda kumaş ihsanına nail olan gruptandır.

Şairlerin arşiv kayıtlarında birlikte kaydedildiği günler dikkate alınarak oluşturulan bu ağ haritasıyla şairlerin birbirleriyle de olan muhtemel ilişkisini ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu ağ haritasında şairler saraydan aldıkları ortalama nakit miktarlarına göre kategorize edilerek yukarıdaki renklerle gösterilmiştir. Üst düzey ödüllere mazhar olan grupların aksine orta altı grup ve hiç nakit ödül almayan grubun sarayla daha sıkı ilişki içerisinde olduğu kayıtlardan

anlaşılmaktadır. Burada kimisi müşaherehoran da olan, diğerlerine nazaran birbiriyle daha fazla bağlantıya sahip olan şairlerden merkezi bir grup yer almaktadır. Bu şairlerin ağın merkezinde yer alması, onların diğer şairlere göre homojen bir grup olduğunu düşündürmektedir. Çünkü benzer şairlerin mutad bir şekilde bayram ihsanı, tasadduk vb. ödül ve sadakalara nail oldukları veya mersiyeler sundukları, küçük gruplar halinde kasideler takdim ettikleri görülmektedir.

Özellikle kaside sunanların sıklıkla ikili, üçlü şekilde küçük gruplar oluşturması ve bu grupların da farklı tarihlerde ödül alması da dikkat çekicidir. Bu da bazı usta şairlerin yanlarında yetiştirdikleri çırak şairlerle birlikte şiirlerini saraya sunmuş olabileceğini düşündürmektedir.

Tablo 10. Defterde aynı güne kaydedilmiş şairler ve ihsan sebepleri

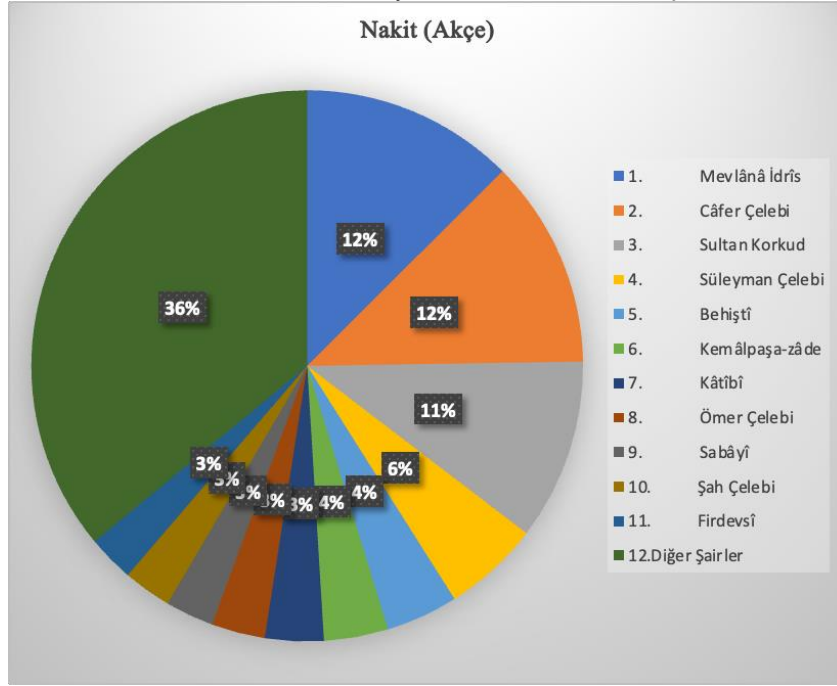
Sunulan Şiir	Sunulduğu Tarih	Birlikte Yer Alan Şairler
Kaside	8 Safer	913 [Kâtibî, Mâilî, Mehmed b. Hasan]
Kaside	13 Muharrem	914 [Mâilî, Revânî]
Kaside	14 Safer	914 [Basîrî, Ca'fer Çelebi]
Kaside	21 Cemaziyelahir	914 [Haydar Çelebi, Nâtıkî]
Kaside	24 Ramazan	914 [Ali b. Karamanî, Ali b. Seyyid Ömer, Necâtî Bey, Sa'dî Çelebi]
Kaside	28 Zilkade	914 [Leâlî, Sabâyî]
Kaside	20 Zilhicce	915 [Haydar b. Hayâlî Çelebi, Sa'dî Çelebi]
Kaside	23 Muharrem	915 [Kesbî, Mâilî]
Kaside	25 Zilhicce	916 [Sabâyî, Sâkî]
Kaside	22 Safer	917 [Refikî, Zâtî]

Burada aynı tarihte ikili, üçlü ve dördü şeklinde kaside sunan veya aynı tarihte bu şekilde ödül alan şairlerin bir irtibatı var mıdır sorusu akla gelmektedir. Çünkü tezkirelerde ve biyografi kaynaklarında benzer durumlardan bahsedilmektedir. Bu noktada diğer biyografi kaynaklarına başvurularak nasıl bir sistemin işlediği ayrıca daha detaylı irdelenmesi gereken bir konu durumundadır.

Sonuç

II. Bayezid (909-917/1503-1511) devrine ait arşiv kayıtlarından derlenen ve Erünsal tarafından yayımlanan son listeye göre dönem şairlerinin çeşitli inam, ihsan ve sadaka yardımlarının yanı sıra kaside, gazel, kitap ve mersiye karşılığında aynî ve nakdî ödüllere mazhar oldukları görülür (2024, s. 211-258). Bu kayıtların çoğunluğu bayramlarda dağıtılan ihsanlar ile ilgili olmakla beraber kimi zaman para ödülü ile birlikte verilen kumaş ödülleri de içerir. Bahsi geçen arşiv kayıtlarına göre 9 yılda şairler için harcanan toplam miktar 1.062.590 akçedir. Bunun da yıllık ortalaması 118.065 akçedir. Yayımlanan güncel listede 97 şair ve bahsi geçen tarihlerde bu şairlerle ilgili 514 ödül kaydı vardır. Bu şairlerden bazıları oldukça yüksek ödüllendirmelere mazhar olur: *Câfer Çelebi* (133.000), *Kâtibî* (36.500), *Firdevsî* (29.000), *Mâilî* (28.000), *Sabâyî* (30.200), *Rûhî* (25.000).

Şairlik yönüyle öne çıkmış şahsiyetlerden ziyade devlet adamlığı, katiplik, tarih yazıcılığı ile ön plana çıkan 11 şair bu devirde oldukça yüksek düzeyde ödüllendirmelere ve yardımlara mazhar olmuştur. Toplam nakdî ödüllendirmelerde 9 yılda harcanan miktarın %64'ü listede adı geçen sadece 11 şaire nail olmuş, kalanı da diğer şairler için kullanılmıştır.

Grafik 11. Hazineден en yüksek nakdî destek alan şairler

Ödüllandirmelerde bir usul, plan ve teşrifat olduğu anlaşılmalıdır. Kaside veya şiir yazan her şaire padişahın bolca ihsanlarda bulunması, her gelene ayırt etmeksizin cömertçe nakdî yardımlarda bulunması arşiv kayıtlarına göre söz konusu değildir. Şairin konumu, rütbesi ve prestiji bu ödüllendirmelerde ön plandadır. Bununla birlikte padişahın önem verdiği edebî ürünler de yapılan ödüllendirmelerden ve miktarlarından anlaşılmalıdır. Sultanın resmî tarih yazan veya tercüme edenlere verdiği miktarlar, bunların yazımına verdiği önem ve hassasiyetini de bir kez daha teyit etmektedir. Ayrıca kaside nazım şeklinin saray için önemli bir etkisi olduğu anlaşılmalıdır.

Bu tarihlerde bazı şair grupları çok az miktarda nakit almıştır: Mehmed b. Muhyiddîn Çelebi ve Mes'ud b. Muhyiddîn, ilk defa 917/1511 yılının sonunda yazdıkları kasidelerin karşılığı olarak 500 akçe almışlar; Mehdî 910/1504 yılında bir sefere mahsus saraydan en düşük miktarda akçeyi (100) almış ve bu yıllarda listede bir daha yer almamıştır.

Mesîhî (300) ve Hamdî (100) nakdî ödül listesinde birkaç sefer yer alsalar da yoğun bir şekilde bayram ihsanı olarak farklı kalite ve türlerde kumaşlar alırlar. Sadece kumaş alan bir grup da Azîzî, Dilîrî, Kelâmî ve Sinânî'dir. Bakıldığında en düşük ücret alanından en yüksek ücret alanına kadar saray çevresinde birçok şaire az ya da çok nakit ödüllendirme yapılırken bu şairlere hiç nakdî ödeme yapılmaması hâlâ cevap bekleyen sorulardandır.

Mesîhî ve Azîzî kumaş ödüllendirilmesi konusunda ön plana çıkan şairlerdendir. Azîzî'nin hayatı hakkında biyografik kaynaklara yansıyan detaylı bir bilgi bulunmamaktadır. Mesîhî'nin hayatı hakkında ise sipahi bir şairken Hadım Ali Paşa'nın kâtibi olduğu bilgisine yer verilir. Bu iki şairin benzer yıllarda aldığı kumaşların kalitesinin ve türünün zamanla değişimi yani her ikisinin de daha değerli kumaşlara dönüşmesi dikkat çekicidir. Bu durum Mesîhî gibi Azîzî'nin de paşa kâtibi veya daha rütbeli bir saray kâtibi olabileceğini düşündürmektedir.

909-917/1503-1511 yılları arasında şairler için harcanan miktarlara bakıldığında ilk sırada yer alan ödüllendirme çeşitleri ve toplam harcanan miktarlar şu şekildedir: Kaside (300.000), Kitap

(283.600), İnam (197.750), Tasadduk (94.900), Mersiye (43.000), Tarih (38.000), Müşaherehoran (35.500), Vakfiye (17.000). Edebî üretim için yapılan ödüllendirmelere bakıldığında en yüksek ödemenin kaside için yapıldığı görülür. İkinci sırada ise kitap ve özellikle de tarih yazıcılığı için ödeme yapılmıştır. Kaside ve kitap için yapılan ödemeler bütün yıllarda harcanan miktarın %50'sinden daha fazladır. Gerçekten de bu dönemde önemli tarih yazıcıları ve emrine verilen diğer yazıcı kâtipler düşünüldüğünde Sultan'ın tarih yazıcılığına hayli önem verdiği görülecektir.

Nakdî ödüllendirmenin en alt seviyede olduğu yıl 912/1506'dır. Buna mukabil 914/1508 yılında nakdî ödüller zirve noktasına ulaşır. 914/1508 yılı içerisinde özellikle kaside sayısındaki artış, kitap yazıcılığı ve tarihçilik alanındaki çalışmaların saray tarafından desteklenmesi ve önemsenmesi bariz bir şekilde göze çarpar. 915/1509'da yaşanan, *kıyamet-i sugrâ* adı verilen büyük deprem; etkilerini neredeyse yılın sonuna kadar sürdürür. Depremin yaşandığı 915/1509 yılında diğer bütün karşılıklı veya karşılıksız ödüllendirmelerde (tarih, kaside, inam gibi) kayda değer bir değişiklik olmazken tasadduk (sadaka) miktarı bütün yıllara nazaran en üst seviyededir. Bu durum da II. Bayezid'in dînî hassasiyeti, duyarlılığı ve kaderci bakışı ile örtüşmektedir.

Ödüllerin dağıtımında zamanın ruhuna göre değişiklikler olduğu görülür. Şevval ayının ilk günleri (5, 6, 7, 8 ve 9.) Ramazan Bayramı ihsanları dağıtılır. Ancak 915/1509'da -deprem dolayısıyla olsa gerek- ayın 15'ine kadar tehir edilir. 917/1511'de ise Ramazan Bayramı ihsanı dağıtılırken Kurban Bayramı ihsanı ile ilgili hiçbir kayıt olmaması iç karışıklık, siyasi gelişmeler, defterdâr değişikliği gibi sebeplere bağlanabilir. Bu ayın sonlarına doğru Mihrî Hâtun, Mesud b. Muhyiddîn ve Meâlî'den ilk ikisi kaside sunar ve sırası ile 1000, 500 akçe alırlar. Meâlî ise getirdiği takvimin karşılığında 500 akçe alır. Ortalama kaside için ödenen miktarlara bakıldığında, Mihrî gibi bir şairin önceleri kaside için daha yüksek bedeller aldığı düşünülünce bu aylarda en azından şairlerle ilgili ciddî bir mali kesintiye gidildiği düşünülebilir. Yine de şairler için âdeta bir gelenek olan bayram ihsanları mümkün mertebe verilmiş ancak kimi zaman öne çekilmiş kimi zaman da tehir edilmiştir. Bir defa da 917/1511'de yukarıda bahsedildiği üzere hiç verilmemiş ya da kayıtlara yansımamıştır.

Şehzâde ölümleri ve beraberinde tertip edilen sıra dışı tören vb. organizasyonların zamanla daha düzenli bir şekilde yapılmak istendiği görülür: Şehzâde Mehmed'in ölümünde sunulan mersiyeler birkaç gün aralıklarla yapılır. Ancak iki sene sonra vefat eden Şehzâde Mahmud için sunulan mersiyelerin aynı tarihte kayıtlı olması, belirli günler tertip edildiğini düşündürmektedir. Kayıtlar incelendiğinde, gerçekten saray hanedanının taziye ziyaretlerinin de bu sunumlardan birkaç gün önce yapıldığı görülür. Fatih'le beraber imparatorluğa evrilen devletin ayakta kalabilmesinin II. Bayezid'in böylesine teşkilatçı bir bakışa sahip olmasından kaynaklandığını söyleyebiliriz.

Extended Abstract

The Ottoman Empire continued the tradition of literary patronage inherited from earlier Islamic states such as the Ghaznavids and Seljuks. While the palace played an important role in supporting poetry and the arts, poets received both cash and in-kind rewards in exchange for ode, ghazal, and other forms of poetry. The reign of Bayezid II is a period in which this patronage system is more regularly documented, and especially the rewards and aid given to poets are detailed in archival records. The main purpose of this study is to reveal the economic dimensions of these rewards by examining the cash and in-kind aid given to poets through in'âm books and other archival documents from the last nine years of Bayezid II. The main focal points of this study

are the poets' relations with the palace, the amount and types of rewards they received, and the reasons and timing of the rewards. The research deals with the size and distribution of the economic support given to poets during the reign of Bayezid II. It aims to examine the size of the rewards given to poets in this period, how and when cash and in-kind aid were provided, and to understand how the rewards received by poets were related to their relations with the palace and their reputation. The study analyzes 514 records of awards in the in'âm books of this period, which spans the Hijri years 909–917/1503-1511. These records help to understand the reasons for which poets were rewarded, the types of poetry or literary activities for which awards were given, and the pecking order among poets. In this context, the scope of the study covers how prizes were distributed among poets according to their amounts and types, the frequency of awards, and the relationship between these awards and the poets' prestige at court. The study also examines the effects of periodic events (such as earthquakes and wars) and special occasions (festivals, deaths of princes) on the distribution of awards. In this study, document analysis and quantitative methods were used. The archival records of the Bayezid II period, especially the in'âm books, were examined in detail, and the award records in these books were transferred to Microsoft Excel. The data were analyzed in terms of the size of the awards received by the poets, the reasons for the awards, and periodic changes. These analyses using Excel reveal the months and amounts of awards received by poets and their fluctuations over the years in graphs. Among the main sources of the study are the comprehensive in'âmât registers published by İsmail Erünsal (2016), which include 97 poets. Comparative analyses of these records provide an in-depth analysis of the rewards received by poets and the economic dimensions of the court's patronage policy towards these poets. The research reveals that the awards given to poets during the reign of Bayezid II were directly linked to their reputation at the court. Poets who were close to the court and of high prestige received larger awards, while poets who were less associated with the court or of lower status received smaller amounts. Poets, especially those who presented poems, were generally rewarded with more generous prizes. Some of the poets who received the highest rewards include Câfer Çelebi 133.000 akçe, Mawlânâ İdrîs 130.000 akçe, and Sultan Korkud 113.000 akçe. In addition, some poets received only in-kind aid, such as cloth, instead of cash rewards. Poets such as Azîzî, Dilîrî, and Sinânî did not receive any cash rewards from the court and were rewarded only with cloth. This shows that poets received different rewards according to their position and prestige at the court. The timing of the awards is also noteworthy. The research shows that awards were given more intensively on special occasions, such as holidays. For example, in the months of Shawwal and Dhu al-Hijjah, both cash and in-kind rewards were distributed to poets on the occasion of festivals. There was also a significant increase in the amount of tasadduk (alms) after the great earthquake of 915/1509. This study comprehensively reveals the economic dimensions of the Ottoman court's patronage policy towards poets during the reign of Bayezid II. The results of the study also reveal the impact of the Ottoman court's policies of support for the arts on the social status of poets.

Kaynakça

Açıkğöz, M. (1996). *II. Bâyezîd Devri İn'âmât Defteri (Muharrem-Zilhicce 910/Haziran- Mayıs 1504-1505)*. (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Akpınar, İ. (2022a). Aşk Yolunda Bir Serçenin Hikâyesi: II. Bayezid Devri Şairlerinden Kâdiri'nin 'İşk-nâme Adlı Mesnevisi. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 29 (29), 81-117.
- Akpınar, İ. (2022b). Coming from Ajam to Rum: Ajam Poets of the 16th Century Ottoman Empire. *Connectivities and Common Legacies in Central Asia, Afghanistan, Pakistan, Iran and Turkey*. M. A. Kireççi, G. Biltekin (ed.). c. II, s. 839-866. Economic Cooperation Organization Educational Institute.
- Albayrak Sak, V. (2023). Kanunî'nin Şiir ve Şair Sevmeyen Paşaları: Rüstem Paşa ve Ayas Paşa. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 49, 99-110. <https://doi.org/10.21497/sefad.1313184> [Erişim Tarihi: 09.09.2024].
- Barkan, Ö. L. (1979). İstanbul Saraylarına Ait Muhasebe Defterleri. *Belgeler*, 9, 296-380.
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA). (2024). Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi Evrakı (TS.MA.e), 363/ 38, 363/ 38, 363/ 52, 363/ 42, 363/ 39, 363/ 49, 363/ 7, 363/ 60, 363/ 63, 363/ 72, 363/ 61, 363/ 37, 363/ 41, 363/ 15, 363/ 64, 363/ 2, 363/ 57, 363/ 17, 363/ 12, 363/ 65, 363/ 71, 363/ 76, 363/ 70, 363/ 55.
- Çakır, B. (2016). Osmanlı Devleti'nin Bilinen En Eski (1495-1496) Bütçesi ve 1494-1495 Yılı İcmali. *Osmanlı Araştırmaları*, 47 (47), 113-145. <https://doi.org/10.18589/oa.582970> [Erişim Tarihi: 09.09.2024].
- Durmuş, T. I. (2020). Yöneticilere Sunulan Kasideler Üzerinden Osmanlı Edebî Himaye Geleneğinin Seyri. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 25, 191-275.
- Durmuş, T. I. (2021). *Şair ve Sultan: Osmanlı'da Edebî Himaye*. İstanbul: Muhit Kitap.
- Dosay Gökdoğan, M. (2002). Osman Gazi'den Mehmed Vahideddin'e Osmanlı Bilimi ve Kültürü. *Türkler*, Ed.: Hasan Celal Güzel vd., C. XI, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 175-209.
- Erünsal, İ. (1979-1980). Türk Edebiyatı Tarihinin Arşiv Kaynakları: II. Bâyezid Devrine Ait Bir İnamat Defteri. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, 10(11), 303-342.
- Erünsal, İ. E. (1984). Türk Edebiyatı Tarihinin Arşiv Kaynakları II Kanuni Sultan Süleyman Devri'ne Ait Bir İn'âmât Defteri. *Osmanlı Araştırmaları*, 4, 1-19.
- Erünsal, İ. E. (2016). "Arşiv Belgelerine On Altıncı Asır Şairleri" *Edebiyat Tarihi Yazıları: Arşiv Kayıtları Yazma Eserler ve Kayıp Metinler*. (haz. Hatice Aynur, s. 206-246). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Erünsal, İ. E. (2024). "On Altıncı Asrın Kayıp Şairleri" *Edebiyat Tarihi Yazıları: Yazma Eserler ve Kayıp Metinler*, (Genişletilmiş ve güncellenmiş 2. bs.) haz. Hatice Aynur (s. 331-359). İstanbul: Timaş Yayınları.
- Erünsal, İ. E. (2024). "Türk Edebiyatı Tarihinin Arşiv Kaynakları I: II. Bayezid Devri'ne Ait Bir İn'âmât Defteri." *Edebiyat Tarihi Yazıları: Yazma Eserler ve Kayıp Metinler*, (Genişletilmiş ve güncellenmiş 2. bs.) haz. Hatice Aynur (s. 211-258). İstanbul: Timaş Yayınları.
- Gök, İ. (2014). *Atatürk Kitaplığı M.C. O.71 numaralı 909-933/1503-1527 tarihli İn'âmât Defteri (Transkripsiyon-Değerlendirme)*. (Doktora Tezi), İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

- İnalçık, H. (2005). *Şâir ve Patron: Patrimonyal Devlet ve Sanat Üzerinde Sosyolojik Bir İnceleme*. Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Kazan, H. (2009). Osmanlı Sarayının Sanatı Himayesinin Mali Boyutları (XVI. Asrın İlk Çeyreğinde II. Bayezid'in İnamat Defteri Çerçevesinde). *İstanbul Üniversitesi Tarih Dergisi*, 47, 105-120.
- Kazan, H. (2010). *XVI. Asırda Sarayın Sanatı Himayesi*. İstanbul, İslâm Tarih, Sanat ve Kültürünü Araştırma Vakfı.
- Sungurhan, A. (2011). *Klasik Türk Edebiyatında İdiye "Bayram Şiirleri" (İnceleme-Şiirler)*. Grafiker Yayınları.
- Tezcan, E. (2004). *Pargalı İbrahim Paşa Çevresindeki Edebî Yaşam*, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Bilkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Unan, F. (1991). Osmanlı Resmî Düşüncesinin "İlmiye Tariki" İçindeki Etkiler: Patronaj İlişkisi. *Türk Yurdu*, 45(391), 33-42.
- Yakupoğlu, C. (2010). II. Bayezid'in Oğlu Şehzâde Mahmud'un Hayatı ve Faaliyetleri. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 6, 319-339.

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Çatışma Beyanı/Declaration of Conflict: Çalışmada kişi ya da kurumlar arası çıkar çatışmasının olmadığı beyan olunur. / It is declared that there is no conflict of interest between individuals or institutions in the study.

Telif Hakkı&Lisans/Copyright&License: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır. / Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0